

DOCUMENT DE POZIȚIE CU PRIVIRE LA PROIECTUL DE LEGE PRIVIND TRADUCĂTORII ȘI INTERPREȚII JUDICIARI

Asociația Firmelor de Interpretariat și Traduceri din România a luat act de proiectul de lege privind traducătorii și interpreții judiciari, supus dezbaterii publice de către Ministerul Justiției în luna ianuarie a acestui an și dorește ca, prin prezentul document de poziție, să semnaleze în numele tuturor membrilor săi, consecințele aprobării și, ulterior, ale aplicării prevederilor acestuia.

În urma unei analize detaliate, realizate de AFIT cu sprijinul mai multor profesioniști din domeniul traducerilor și al interpretariatului, precum și din domeniul juridic, ne exprimăm dezacordul categoric cu privire la conținutul acestui proiect de lege, precum și față de cele mai multe dintre modificările ce ar urma să fie aduse prin aplicarea noilor reglementări regimului juridic al profesiei de traducător și interpret.

În expunerea de motive, făcută de Ministerul Justiției pentru a susține oportunitatea acestui proiect, punctul de plecare îl reprezintă nevoia de eficientizare, fluidizare și garantare a siguranței activităților de traducere și interpretare judiciară, precum și asigurarea unui nivel calitativ ridicat al acestor acte profesionale. Raportând însă prevederile proiectului la realitățile din domeniile vizate, se demonstrează că aplicarea respectivelor reglementări va avea consecințe negative asupra calității, competitivității și dezvoltării pieței de traduceri din România.

În plus, proiectul de lege impune un set de reguli juridice limitative și fără justificare practică obiectivă, punându-se astfel în contradicție cu normele europene și internaționale.

Pentru o argumentare completă și pertinentă a dezacordului membrilor AFIT România față de proiectul de lege, am ales să adresăm Ministerului Justiției un amplu document de poziție, susținut prin argumente de ordin practic și juridic, document din care redăm mai jos, în rezumat, punctele principale.

1. Întinderea domeniului de aplicare a proiectului de lege

Conform precizărilor aduse prin expunerea de motive la proiectul de lege lansat de Ministerul Justiției, acesta se dorește a fi, printre altele, o transpunere a trei directive: Directiva **2010/64/UE** a Parlamentului European și a Consiliului privind dreptul la interpretare și traducere în cadrul procedurilor penale, Directiva **2005/36/CE** a Parlamentului European și a Consiliului privind recunoașterea calificărilor profesionale și Directiva **2006/123/CE** a Parlamentului European și a Consiliului privind serviciile în cadrul pieței interne. De fapt, prin prevederile și consecințele pe care le va determina proiectul de lege propus, se generează tocmai contrariul scopului celor trei directive europene.

Scopul Directivei 64 este de a garanta respectarea de către toate statele membre ale Uniunii Europene a dreptului persoanelor suspectate sau acuzate în procedurile penale la asistență lingvistică gratuită și totodată caracterul echitabil al procedurilor penale.

În contextul procedurilor penale ce intră sub incidența Directivei 64, asigurarea de către organele sistemului judiciar a serviciilor de traducere și interpretare prin intermediul unor traducători și interpreți aflați sub coordonarea și controlul lor este justificată, însă acest lucru nu impune și nu justifică extinderea respectivului control și cu privire la restul procedurilor și activităților, mai ales a acelor desfășurate de organele sistemului conexe celui judiciar, așa cum sunt acestea prevăzute de proiectul de lege.

Astfel, domeniul de aplicare al proiectului de lege depășește cu mult scopul avut în vedere de Directiva 64, creând un sistem intern de reglementare care este incompatibil cu natura și obiectivele practice ale profesiei de traducător și interpret. Mai mult, proiectul de lege impune o reorganizare a profesiei de traducător și interpret, în neconcordanță cu necesitățile sistemului judiciar la nivel general, reorganizare a căror efecte se răsfrâng în mod negativ asupra activității profesioniștilor din acest domeniu.

Crearea unei separații stricte între traducătorii și interpreții implicați în procedurile judiciare (fie în mod direct, la solicitarea organelor judiciare, fie în mod indirect, ca urmare a solicitărilor primite din partea avocaților, părților implicate în procese penale etc.) și aceia care nu au tangențe cu sfera judiciară produce o fragmentare a unei piețe complexe și, în esență, unitare.

Având în vedere toate aceste aspecte, **considerăm că se impune restrângerea sferei de aplicare a proiectului de lege strict la traducerile și interpretările din domeniul dreptului penal** în care sunt implicați cetățeni străini și în care este necesară prezența și contribuția directă a unui traducător sau interpret în vederea asigurării celerității și echității procesului penal, **sau cel mult la traducerile și interpretările pentru organele sistemului judiciar.**

În toate celelalte proceduri și activități care privesc organele conexe sistemului judiciar considerăm că este vitală asigurarea accesului neîngrădit al oricărui profesionist existenți pe piață care dețin certificarea competențelor necesare, indiferent de forma de organizare a acestora sau de exercitare a profesiei.

2. Observații legate de crearea unei profesii de sine stătătoare de traducător și interpret judiciar

Potrivit expunerii de motive la proiectul de lege, Ministerul Justiției are ca obiectiv **crearea unei profesii de sine stătătoare de traducător și interpret judiciar**, separată de profesiile existente, de traducător sau interpret.

Acest demers este lipsit de justificare practică și va genera fără îndoială confuzii în rândul beneficiarilor, va îngreuna procedurile judiciare prin imposibilitatea de a apela și la alți traducători non-judiciari, specializați în domeniul dosarului în cauză (de ex. tehnic, financiar etc) și va scădea astfel gradul de profesionalism și calitate al traducerilor judiciare, având, deci, ca rezultat, tocmai contrariul motivației prezentate de Ministerul Justiției, care vizează o creștere a nivelului calității serviciilor de pe piața de profil.

În plus, scindarea acestor profesii ar putea justifica și crearea unor structuri separate de traducători-interpreți specializați pentru fiecare alt domeniu (medicină, arhitectură, inginerie, etc.), reglementați și organizați în mod distinct, ceea ce ar duce la o fragmentare excesivă a pieței traducătorilor, în totală contradicție cu principiul simplificării procedurilor administrative promovat de directivele europene transpuse prin prezentul proiect.

3. Definirea noțiunii de „traducere și interpretare judiciară” și a organelor care folosesc serviciile traducătorilor și interpreților judiciari

În conformitate cu art. 2 din proiectul de lege, traducerea și interpretarea judiciară este definită ca activitatea efectuată de către un traducător și interpret judiciar într-o procedură sau activitate desfășurată în fața sau de către un organ din sistemul judiciar ori conex acestuia.

Introducerea organelor sistemului conex celui judiciar în definirea noțiunii de „traducere și interpretare judiciară” este generatoare de confuzii și o considerăm inacceptabilă; această noțiune ar trebui să fie aplicabilă exclusiv procedurilor și activităților judiciare. Notarii, avocații și celelalte profesii enumerate în categoria organelor sistemului conex celui judiciar ar trebui să poată solicita traduceri judiciare numai în legătură cu acele documente care sunt utilizate în scop judiciar (în instanță) și nu în toate activitățile și procedurile pe care le desfășoară (și care au caracter extrajudiciar).

Considerăm că **definirea noțiunii de traducere, respectiv interpretare judiciară, ar trebui să fie aplicabilă exclusiv procedurilor și activităților judiciare**, chiar cu restrângerea acestora la procedurile penale (de interes public), în conformitate cu dispozițiile Directivei 64. Celelalte activități de traducere și interpretare efectuate pentru organele sistemului conex sistemului judiciar (notarii publici, executorii judecătorești, avocații, mediatorii și practicienii în insolvență), precum și pentru diverse instituții publice, societăți comerciale sau persoane fizice ar trebui denumite diferit: traduceri extrajudiciare/traduceri autorizate/traduceri oficiale etc.

Mai trebuie remarcat că nici una dintre profesiile menționate ca fiind parte a “organelor sistemului conex sistemului judiciar” nu a fost definită în legislația specifică ce le reglementează ca ‘auxiliară a sistemului judiciar’.

În plus, extinderea noțiunii de „judiciar” pentru a include activități și proceduri din afara sistemului judiciar în sine este, în primul rând, o eroare semantică majoră. Astfel, conform Dicționarului Explicativ al Limbii Române, „judiciar” înseamnă: „1. Care ține de justiție, privitor la justiție; judecătoresc. 2. Făcut prin autoritatea justiției”. În nici un caz nu se pot asimila actele „juridice” (care înseamnă, potrivit DEX: „Care ține de drept, privitor la drept”) celor judiciare.

4. Critici privind calificarea serviciului prestat de către traducătorul și interpretul judiciar ca fiind de interes public

Potrivit art. 4 din proiectul de lege, traducătorul și interpretul judiciar este investit să îndeplinească un serviciu de interes public, cu toate că doar o parte din activitățile acestuia se încadrează în categoria menționată.

Astfel, potrivit legii 477/2004, Art. 4 lit. c), interes public este „acel interes care implică garantarea și respectarea de către instituțiile și autoritățile publice a drepturilor, libertăților și intereselor legitime ale cetățenilor, recunoscute de Constituție, legislația internă și tratatele internaționale la care România este parte, precum și îndeplinirea atribuțiilor de serviciu, cu respectarea principiilor eficienței, eficacității și economicității cheltuirii resurselor.”

Concret, doar serviciile de traducere și interpretare judiciară prestate în raport cu organele sistemului judiciar, cu precădere ale celui de drept penal, ar trebui clasificate drept servicii de interes public, în niciun caz serviciile de traducere și interpretare judiciară care sunt prestate la solicitarea organelor sistemului conex sistemului judiciar.

5. Critici privind interdicția de a refuza

Conform art.4-(6), traducătorii și interpreții judiciari nu pot refuza îndeplinirea niciuneia dintre activitățile prevăzute prin proiectul de lege. Refuzul nejustificat atrage încetarea calității de traducător și interpret judiciar, care se dispune prin ordin al ministrului justiției.

Remarcăm în primul rând că prin proiectul de lege nu s-a definit conceptul de refuz justificat, drept urmare, textul actual poate genera abuzuri. Pe de altă parte, nu se poate justifica sub nicio formă ca un notar sau un avocat, de exemplu, să îl poată reclama oricând pe un traducător sau pe un interpret că nu s-a conformat cerinței de a presta servicii pentru acesta. De asemenea, nu este justificat ca un procuror, de exemplu, să impună unui traducător, care se află în imposibilitatea de a refuza această sarcină, traducerea unui rechizitoriu de 300 de pagini în 48 de ore.

Față de cele de mai sus, considerăm că **obligația de disponibilitate a traducătorului și interpretului judiciar trebuie limitată cu strictețe la procedurile judiciare** și nu trebuie, în niciun caz, să se extindă asupra activității profesionale a avocaților, notarilor și a celorlalte profesii care țin, în accepțiunea proiectului de lege, de organele sistemului conex celui judiciar.

Chiar și în procedurile judiciare, traducătorul și/sau interpretul judiciar ar trebui să poată dispune de un anumit drept de decizie și să poată accepta sau refuza din motive justificate îndeplinirea unor activități (indisponibilitatea din motive medicale/imposibilitatea de realizare a sarcinii, având în vedere volumul și termenul impus sau condițiile improprii de prestare a serviciului etc). Astfel, considerăm că trebuie făcută o delimitare clară a acelor instituții/organe din sistemul judiciar care pot beneficia în mod rezonabil de disponibilitatea expresă a traducătorului și/sau interpretului judiciar.

Având în vedere toate aceste aspecte, proiectul de lege necesită în mod imperativ a fi modificat prin eliminarea interdicției de refuz.

6. Interdicția ca traducătorii și interpreții judiciari să desfășoare alte activități decât cele prevăzute în lege și să colaboreze cu alte forme de exercitare a activității de traduceri/interpretariat

Potrivit proiectului de lege, traducătorii și interpreții judiciari pot să-și exercite profesia exclusiv într-un birou individual sau într-o societate profesională de traducere și interpretare judiciară în cadrul carora au obligația de a desfășura exclusiv servicii de traducere și interpretare judiciară.

Astfel, acestora li se impune **o limitare excesivă a activității în paralel cu lipsa posibilității de colaborare cu alți traducători extrajudiciari** sau cu societăți de traducere și interpretariat, ceea ce constituie o grava atingere adusă dreptului la munca.

Este vital pentru progresul și dezvoltarea pieței de traduceri și interpretare în ansamblul ei ca **traducătorii și interpreții judiciari să poată colabora cu traducătorii și interpreții extrajudiciari**.

Mai mult, proiectul de lege ar trebui modificat în sensul de a le permite **traducătorilor și interpreților judiciar să efectueze în paralel traduceri și interpretări judiciare și extrajudiciare și să se organizeze și în formele de exercitare a profesiei existente în prezent** (pfa, srl), ținând cont ca pentru serviciile de traducere și interpretare judiciară există un potențial de piață foarte mic și că traducătorii și interpreții se specializează pentru mai multe domenii, nu doar cel strict judiciar.

7. Necesitatea înființării de registre și tablouri separate pentru traducători și pentru interpreți

O altă critică pe care AFIT o aduce proiectului de lege se referă la **intenția ministerului de a trata în mod colectiv activitățile de traducere și interpretare** și, în consecință, de a crea registre și tablouri comune ale traducătorilor și interpreților judiciari.

AFIT consideră că varianta cea mai corectă în raport cu realitatea practică o constituie **tratarea separată a profesiei de traducător judiciar de cea de interpret judiciar**, precum și a drepturilor și obligațiilor traducătorilor, respectiv interpreților, înscrierea clară a celor două profesii ca separate în prevederile proiectului de lege și înființarea de registre naționale de evidență și, respectiv, tablouri separate pentru fiecare dintre cele două profesii.

În prezent, **Clasificarea Ocupațiilor din România (COR)** tratează ocupația de traducător în mod distinct de cea de interpret. În plus, în baza **competențelor profesionale diferite ale traducătorului față de cele ale interpretului**, facultățile de profil din România organizează **programe diferite de formare** pentru fiecare dintre cele două profesii. Astfel, la Universitatea București, Facultatea de Limbi și Literaturi Străine oferă Masteratul European pentru Formarea Interpreților de Conferință și, respectiv, Masteratul în Traduceri și Terminologii Specializate, în timp ce Facultatea de Litere din cadrul Universității Babeș-Bolyai Cluj pregătește specialiști prin Masteratul European de Interpretare de Conferință, respectiv Masteratul European de Traductologie-Terminologie. În plus, **inclusiv la nivelul instituțiilor europene, traducătorii și interpreții își exercită profesiile în departamente distincte. Directiva 64 transpusă prin proiectul de lege tratează în mod separat traducătorii față de interpreți și separă în mod evident cele două tipuri de prestatori de servicii**

Având în vedere cele de mai sus, AFIT **consideră că încercarea de a crea în mod artificial o profesie unică, de traducător și interpret judiciar, nu este susținută de realitatea practică** și nu poate, deci, aduce beneficii nici organelor sistemului judiciar sau conex, nici beneficiarilor finali ai actului de traducere sau interpretare, nici pieței, în general. În prezent, numărul profesioniștilor care furnizează ambele tipuri de servicii este mic și nu justifică ideea de suprapunere a celor două profesii.

O altă prevedere a proiectului de lege se referă la organizarea unui examen comun pentru traducătorii și interpreții judiciari. Or, având în vedere același principiu practic menționat mai sus, **examinarea traducătorilor și interpreților se impune a fi efectuată în mod separat.**

8. Eliminarea legalizării notariale a traducerii judiciare

Proiectul de lege stabilește reguli stricte cu privire la *procedura de îndeplinire a activității de traducere și interpretare judiciară*, indicând printre altele, obligația de *certificare* a traducerilor efectuate.

Față de această obligație, dorim să arată, că formula de certificare este un aspect specific activității notariale. În afară de notari, ceilalți beneficiari avuți în vedere de proiectul de lege (instanțe judecătorești, parchete etc.) nu au nevoie și nici nu recurg la formule de certificare. Prin urmare, acest procedeu ar trebui folosit exclusiv în cazul traducerilor efectuate pentru uzul notarial.

Conform prevederilor proiectului, „*traducătorul și interpretul judiciar este independent și se supune numai legii.*” (art. 4(5)). Această independență ar trebui să se manifeste inclusiv prin **dreptul traducătorului sau interpretului judiciar de a-și aplica ștampila și semnătura**, așa cum se întâmplă în multe țări europene, **fără a mai fi necesară legalizarea notarială a semnăturii.**

9. Critici privind sistemul de tarife fixe

Proiectul de lege propus de Ministerul Justiției prevede un sistem de tarife fixe pentru serviciile de traducere și interpretare judiciară ceea ce reprezintă o măsură abuzivă stabilită în sarcina profesioniștilor din acest domeniu. Această măsură coroborată cu interdicția de a colabora cu alte forme de exercitare a profesiei, va conduce în mod inevitabil la numeroase situații de insolvabilitate și imposibilitate a exercitării profesiei pentru un număr foarte ridicat de traducători și interpreți. Principiul concurenței libere pe piață este cel care stă la baza încurajării creșterii economice, în timp ce impunerea unor tarife fixe nu face decât să limiteze dezvoltarea firească a pieței.

AFIT consideră că **tarifele reglementate se pot justifica doar în relația cu organismele sistemului judiciar**, nu și cu organismele conexe (notari, avocați), adică cele care acționează ca interpuși între traducători și părțile interesate din piața liberă. **În restul situațiilor, astfel de tarife ar trebui să poată fi negociate liber**, în acord cu practica europeană în domeniu.

10. Necesitatea menținerii contactului direct dintre traducătorul sau interpretul judiciar și beneficiarul final al serviciului de traducere sau interpretare judiciară

Noul proiect prevede **eliminarea contactului direct dintre traducătorul sau interpretul judiciar și beneficiarul final** al serviciului de traducere sau interpretare judiciară, prin interpunerea organelor din sistemul conex acestuia (notari, executori judecătorești, avocați, mediatorii, practicienii în insolvență).

Această prevedere care îngreșește posibilitatea traducătorului și a interpretului judiciar de a avea propria clientelă (alte autorități publice decât cele indicate expres și limitativ prin proiectul de lege, societăți comerciale sau persoane fizice care solicită servicii de traducere sau interpretare judiciară) va duce la creșterea inevitabilă a costurilor suportate de către beneficiarul final, dar și la eliminarea graduală de pe piață a acelor profesioniști care nu vor deține resursele necesare funcționării într-un astfel de sistem.

Este încălcată astfel grav independența prevăzută prin proiectul de act normativ a profesiilor de traducător și de interpret judiciar, creând un sistem de subordonare funcțională a acestor profesii față de organismele mai sus menționate.

Potrivit normelor noului proiect de lege, traducătorii și interpreții judiciari (redenumiți astfel din sintagma inițială de "traducători și interpreți autorizați") nu vor mai putea presta servicii decât către organele aflate în subordinea Ministerului Justiției, lipsind de efect util celelalte **prevederi din legislația română în vigoare care privesc obligativitatea ca instituțiile și cetățenii să depună, în diferite situații, „traduceri autorizate”**.

Există în prezent un număr semnificativ de entități – instituții, organisme sau organizații ale Statului român – care nu sunt incluse în sistemul juridic sau conex acestuia, care solicită și au o nevoie reală și justificată de a obține traduceri autorizate. Dintre acestea, menționăm aici doar o parte: Agenția Națională de Administrare Fiscală, Agenția Națională a Medicamentului, Agenția Națională pentru Plăți și Inspecție Socială, Agenția Națională pentru Protecția Mediului, Agenții Județene pentru Ocuparea Forței de Muncă, Autoritatea Aeronautică Civilă Română, Autoritatea de Supraveghere Financiară, Autorități din străinătate, Banca Națională a României, Bănci, Cabinete medicale/Spitale/Policlinici, Camera de Comerț, Casa Asigurărilor de Sănătate a Apărării, Ordinii Publice, Siguranței Naționale și Autorității Judecătorești, Casa Națională de Asigurări de Sănătate, Casa Națională de Pensii și Alte Drepturi de Asigurări Sociale, Companii de asigurări, Companii de

contabilitate, Companii de plasare a forței de muncă (de ex: vase de croazieră), Consilii județene, Consiliul Concurenței, Direcția Generală a Vămirilor, Direcția Generală Antifraudă Fiscală (Garda Financiară), Direcția Generală de Pașapoarte, Direcții locale de evidență a persoanelor, Garda Națională de Mediu, Inspectorate școlare, Inspectoratul pentru Situații de Urgență, Ministere (licitații), Oficiul Național al Registrului Comerțului, Poliție, Prefecturi, Primării, Regia Autonomă Registrul Auto Român, Regii autonome (licitații), Serviciile publice finanțe locale, Universități/alte instituții de învățământ.

În consecință, AFIT consideră că este obligatoriu ca **traducătorii și interpreții să poată acționa în calitate lor oficială și în afara cadrului judiciar, pentru servicii de traducere și interpretare extrajudiciare** (oficiale/autorizate), precum și pentru simple traduceri realizate la cererea celor interesați.

Aceste servicii trebuie să se bazeze pe libera negociere a tuturor condițiilor, inclusiv a tarifului, și trebuie să poată fi prestate fără restricții de către traducătorii și interpreții judiciari în cadrul biroului individual/al societății profesionale.

11. Critici privind crearea Uniunii Naționale a Traducătorilor și Interpreților Judiciari

Intenția de a crea Uniunea Națională a Traducătorilor și Interpreților Judiciari – prevăzută în proiectul de lege – nu a luat în calcul potențialul real al pieței din România, de doar 1299 traducători și interpreți (conform Studiului realizat de Comisia Europeană *“The status of the translation profession in the European Union”*, p. 30), adică mult sub totalul de aproximativ 37.000 de traducători și interpreți autorizați, aflați în prezent în evidențele Ministerului Justiției.

Aceasta organizație profesională cu rol de suport pentru Ministerul Justiției urmează a fi compusă dintr-o structură centrală principală și 15 camere regionale, care vor beneficia de sedii, personal administrativ, dotări, active fixe și mobile – conform proiectului de lege. Tot acest aparat ar urma să fie susținut financiar din cotizațiile și taxele plătite de traducătorii și interpreții judiciari activi – adică aceia care nu se vor suspenda ca efect al condițiilor impuse de prezentul proiect de lege sau al lipsei de activitate. Astfel, fără a avea o utilitate clară înscrierea în UNTIJ se constituie doar într-o obligație de plată care se adaugă la multitudinea de obligații financiare deja împovărătoare impuse traducătorilor și interpreților judiciari prin proiectul de lege promovat de Ministerul Justiției. De aceea, este evident că ideea reprezintă un proiect nefezabil din punct de vedere economic.

Având în vedere argumentația prezentată, precum și interesul comun al tuturor celor implicați către servicii de calitate și o piață fluidă, în condiții echitabile și competitive, în calitatea sa de reprezentant a peste 40% din piața firmelor de interpretariat și traduceri din România, precum și de reprezentant al României în relația cu organismele profesionale de profil existente la nivel internațional și al Uniunii Europene, AFIT România solicită pe această cale Ministerului Justiției:

- **retragerea proiectului de lege din dezbateră publică și**
- **rediscutarea și refacerea acestuia împreună cu asociațiile de profil vizate de textul de lege și luând în considerație argumentele aduse de acestea.**

AFIT România și fiecare dintre membrii săi își exprimă deplina disponibilitate de a colabora cu Ministerul Justiției pentru refacerea proiectului de lege contestat, în vederea îmbunătățirii acestuia, în direcția asigurării unui cadru legal eficient și aliniat standardelor Uniunii Europene.